

- вплив на обсяги виробництва і споживання підакцизних товарів;
- вплив на структуру виробництва, стимулювання зростання його ефективності, підвищення якості виробленої продукції, покращення споживчих характеристик продукту;
- регулювання рентабельності виробництва підакцизних товарів.

На сьогодні в Україні, як і в багатьох інших країнах, акцизним податком обкладаються товари, котрі відповідають одній або декільком характеристикам, наведеним на рис. 1.

Рис. 1. Характерні ознаки підакцизних товарів*

* Складено автором за джерелом [4, с. 59].

Акцизний податок займає значну частку у системі оподаткування як в Україні, так і в інших країнах світу. Він зазвичай приносить значні прибутки від продажу високорентабельних і дефіцитних товарів.

Також завдяки йому держава може контролювати виробництво і реалізацію підакцизних товарів, як на митній території України, так і в сфері зовнішньоекономічної діяльності, збільшуючи чи зменшуючи ставку податку на них, і цим самим впливати на попит і пропозицію, яка виникає на ринку.

Література:

1. Марченко Ю. На службі у держави / Ю. Марченко // Вісник податкової служби України. - 2011. - № 10. - С. 4-5.
2. Науково-практичний коментар до Податкового кодексу України / кол. авторів [заг. редакція: М.Я. Азаров]. - Т.1. -К.: Міністерство фінансів України. – 2010. - 448 с.
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI.: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
4. Данілов О.Д. Проблеми справляння акцизного збору та шляхи їх усунення / О.Д.Данілов, Т.В.Паєнтко // Фінанси України.– 2011. – №5. – С.58 -61.

Ірина Прохорчук

Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник: кан. екон. наук, доцент Сидорович О.Ю.

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ

Дослідження податкової системи традиційно розпочинають з визначення змісту категорії податкова система. Проте, поняття «податкова система» сьогодні відносять до дискусійних питань і актуального предмету дослідження в сфері оподаткування. З одного боку, термін «податкова система» є поширеним і постійно використовується в нормативних актах, наукових дослідженнях і засобах масової інформації. З іншого боку, у своїх дослідженнях автори недостатньо розкривають суть податкової системи.

Аналіз наукової літератури і досліджень науковців, дозволяє зробити висновок, що учені вкладають в термін «податкова система» різний зміст або застосовують цей термін для позначення різних суспільних відносин, що свідчить про відсутність єдності у визначенні даної економічної категорії. Відсутність єдиного науково обґрунтованого розуміння сутності податкової системи пояснюється тим, що це поняття законодавчо не закріплено. Без вироблення єдиної теоретичної точки зору розуміння терміну «податкова система» не існує можливості його легітимізації.

Офіційне тлумачення категорії «податкова система» особливо важливе з позиції правового регулювання, оскільки через це поняття можна визначити внутрішню будову системи, елементи, що підлягають регулюванню, і межі регулювання. Це поняття може служити підставою для формування системи загальної частини законодавчих положень про окремі податки.

Так, С. Пепеляєв визначає податкову систему як сукупність встановлених в державі істотних умов оподаткування [1, с. 238]. А. Бризгалін дає визначення податкової системи як взаємопов'язаної сукупності всіх існуючих в державі суспільних відносин, що складаються в сфері оподаткування і мають економічний, політичний, організаційний та правовий характер [2, с. 324].

З точки зору Д. Черника, податкова система – це складне утворення, що включає в себе взаємопов'язані підсистеми: підсистему оподаткування і підсистему податкового адміністрування. Підсистема оподаткування представлена сукупністю законодавчо встановлених податків і зборів, що сплачуються організаціями та фізичними особами в бюджетну систему держави [3, с. 95].

Відтак, податкова система – це сукупність різних режимів оподаткування, а в їх рамках податків і зборів, побудованих на підставі чітко сформульованих принципів, правил і процедур їх встановлення, введення в дію, контролю за своєчасністю та повнотою сплати і відповідальністю за їх несплату.

Призначення податкової системи, яка є відображенням і органічною складовою економічної моделі розвитку країни, полягає не лише у збиранні податків та забезпеченні доходної частини бюджету для виконання державою своїх функцій, а й у сприянні досягненню стратегічної мети розвитку національної економіки [4]. Більшість країн стратегічною метою вважає нагромадження багатства і зростання добробуту всіх членів суспільства, що прагнуть впровадити найбільш конкурентоспроможні держави світу. Такий підхід дозволяє сформувати ліберальну податкову систему, що передбачає помірний рівень податкового навантаження на працю і капітал, створення сприятливих умов для залучення в бізнес-середовище та збільшення доходів якомога більшої кількості громадян і членів їх родин.

Податкова система України за своїми зовнішніми ознаками схожа до більшості країн Європейського Союзу. Вона складається з аналогічних податків, які є типовими для таких країн, а законодавча база оподаткування була сформована за допомогою західних радників. Тим не менш, сучасна податкова система характеризується як конфіскаційна – адже у кінцевому підсумку держава в особі своїх представників визначає хто і скільки їй має сплатити [5, с. 61]. З точки зору інституційної економіки це є типовим проявом феномену, згідно якого одні й ті самі формальні інституції (закони) по-різному працюють залежно від неформальних.

Отже, на підставі аналізу наукових досліджень встановлено, що термін «податкова система» доцільно застосовувати як поняття, що характеризує податковий правопорядок у цілому. Також можна відзначити, що більшістю вчених визнається наявність політичної, економічної і правової складових у податковій системі.

Література:

1. Финансовое право: учебник / под ред. Е.Ю. Грачевой и Г.П. Толстопятенко. М.: Проспект, 2009. – 536 с.

- 2.Брызгалин А.В. Система налогов и сборов: установление, введение и отмена налогов // Финансовое право: учебник / отв. ред. М.В. Карасева. М.: Юристъ, 2008. – 620 с.
- 3.Налоги и налогообложение / под ред. Д.Г. Черника. М.: МЦ-ФЭР, 2011. – 367 с.
- 4.Соскін О. І. Трансформація податкової системи в контексті формування сучасної економічної моделі України [Електронний ресурс] / О. І. Соскін // Економічний часопис-XXI. – 2010. – № 3-4. – С. 7-14. – Режим доступу: <http://soskin.info/news/2997.html>.
- 5.Грановська І. В. Проблеми та зміни в Податковому кодексі України / І. В. Грановська // Молодий вчений. – 2016. – № 3 (30). – С. 61-63.

Наталія Руда

Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник: кан. екон. наук, доцент Ткачик Ф.П.

ПРОБЛЕМИ СПРАВЛЯННЯ ПДВ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Світова практика показує, що податок на додану вартість забезпечує від 12 до 30% державних доходів, а в Україні цей показник коливається на рівні 35-45%. Тому в нашій державі ПДВ має важливу фіскальну функцію і формує постійну базу наповнення Державного бюджету. Податкова система, яка побудована на базі ПДВ забезпечує стабільні податкові надходження до бюджету і незначною мірою залежить від економічної кон'юнктури. Цей непрямий податок характеризується абсолютною об'єктивністю та універсальністю, тому актуальність його ефективного адміністрування знаходиться на високому рівні, особливо важливо моніторити та вирішувати проблеми функціонування ПДВ в Україні.

Проблеми функціонування та реформування ПДВ в Україні відображені у наукових працях таких провідних фахівців як З. Варналій, О. Данілов, Ю. Іванов, В. Кміть, А. Крисоватий, І. Луніна, Н. Малиш, В. Мельник, В. Опарін, В. Федосов та ін. Проте, незважаючи на данні дослідження, ряд проблемних аспектів оподаткування доданої вартості потребують подальших глибоких і системних досліджень.

Слід звернути увагу, що варіант обчислення ПДВ, який застосовується в Україні, допускає оподаткування перенесеної вартості, а також подвійне оподаткування. Це зумовлено тим, що ставки ПДВ установлюються на оподаткований оборот, який включає вартість матеріальних витрат (перенесену вартість), а також попередньо включені у вартість товарів (робіт, послуг) податки. Практика оподаткування доданої вартості в Україні свідчить про досить напружену ситуацію в даному сегменті податкових відносин, адже ефективна ставка ПДВ набагато менше номінальної, що зумовлено недосконалістю сучасного механізму розрахунку податкових зобов'язань, наявністю численних і не завжди економічно обгрунтованих пільг. Особливо гострими та постійними проблемами є своєчасне відшкодування ПДВ, а особливо для експортно-орієнтованих виробників, наявність можливостей використання ПДВ для приховування реальних доходів.

Проблематика справляння ПДВ в Україні певною мірою спричинена труднощами в сфері відшкодування ПДВ, слід констатувати про масові зловживання при нарахуванні та звільненні від сплати, а також про декламацію фінансових інтересів певних господарюючих суб'єктів. У Податковому кодексі міститься процедура автоматичного відшкодування податку на додану вартість та критерії відбору компаній для його отримання. Для підприємств — платників податків з позитивною податковою історією передбачено, що після подання декларації протягом 20 днів проводиться камеральна перевірка і на її підставі приймається рішення про виплату [1]. Для вирішення даної проблеми необхідно створити дієвий механізм попередження незаконного повернення цього податку, адже застосування незаконних схем відшкодування ПДВ при здійсненні експортних операцій породжує проблему виведення капіталу з економіки країни.